

МЦПД

Міжнародний
Центр
Перспективних
Досліджень

Офіс 10, вул. Інститутська, 14, м. Київ, Україна, 01021
Тел.: +38 (044) 253-44-82 | Факс: +38 (044) 253-44-82
www.icps.com.ua | office@icps.kiev.ua

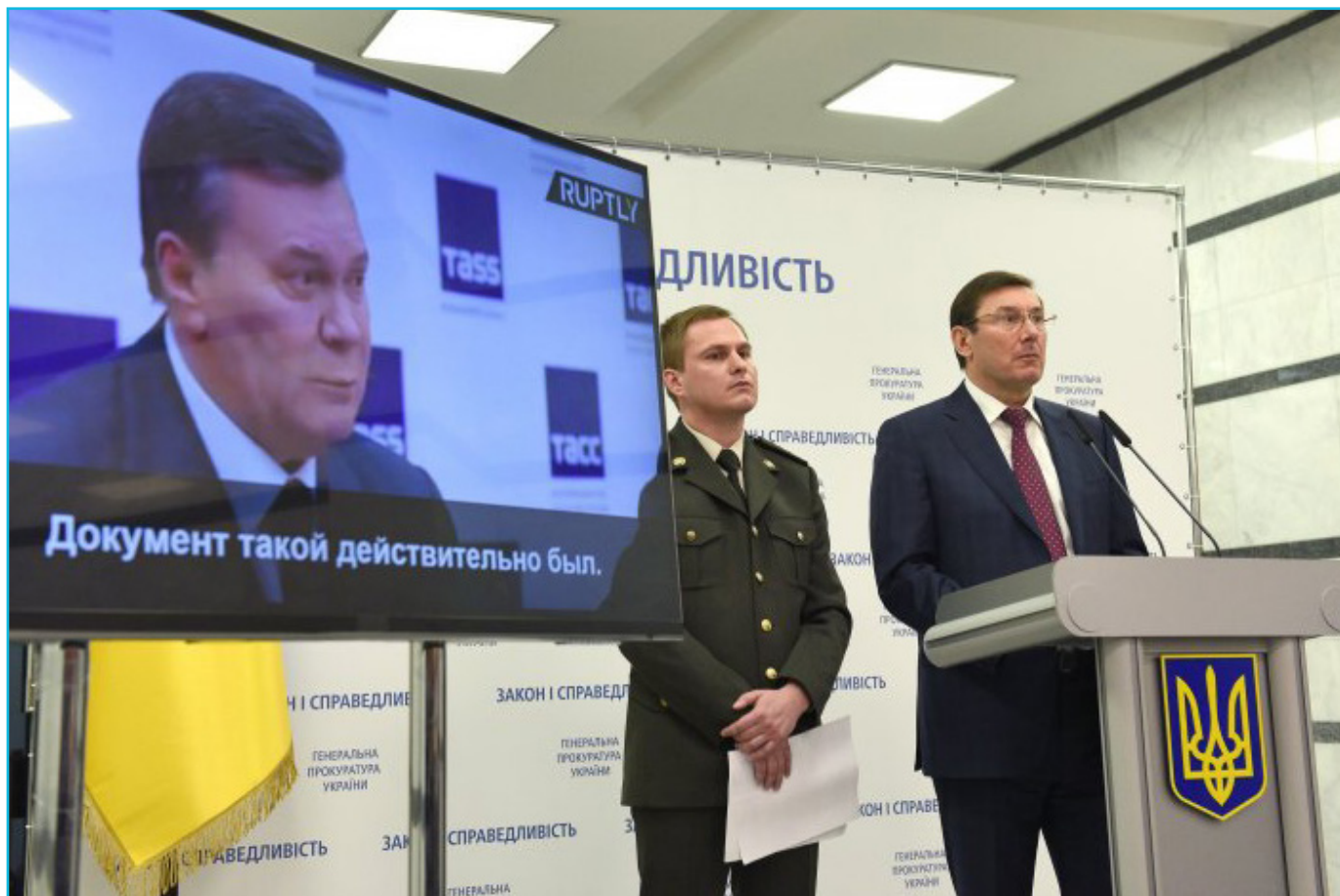
INSIDE UKRAINE

Травень 24
2017/ #68

Зміст

ДЕРЖАВНІ РІШЕННЯ	1
Підсумки року Генпрокурора Юрія Луценка	1
ЕКОНОМІЧНИЙ АНАЛІЗ	5
Земельна реформа в Україні: проблеми та перспективи.....	5
ПОЛІТИЧНА КОНКУРЕНЦІЯ	11
Вибори в ОТГ: результати, тенденції та парламентські перспективи політичних партій	12

Державні рішення

Підсумки року Генпрокурора Юрія Луценка

Аналіз року роботи Генерального прокурора Юрія Луценка показав, що його діяльність більшою мірою спрямована на створення гарної картинки в ЗМІ, ніж на досягнення реального результату. Більшість обіцянок Юрія Луценка виявилися популістичними, а деякі виконані лише частково. Майже всі гучні кримінальні справи ініційовані Генеральним прокурором зупиняються на стадії розслідування, або через процесуальні порушення з боку прокуратури і слабкість зібраної ними доказової бази розвалюються в суді. Юрій Луценко використовує ГПУ як інструмент політичної конкуренції та тиску, а також як піар-майданчик для майбутньої політичної кар'єри. За рік роботи на посаді Генерального прокурора Юрій Луценко так і не зміг реформувати орган у бік європейських стандартів, який упродовж 20 років виступав

у якості інструменту просування політичних інтересів.

12 травня 2016 року Юрій Луценко був призначений Генеральним прокурором. Вперше в новітній історії України Генеральним прокурором став політик, і що само важливо – без юридичної освіти та необхідного стажу роботи в галузі права.

На новій посаді Юрій Луценко, в першу чергу, обіцяв провести реформування та очищення відомства, покарати представників попередньої влади, винних за вбивства на Майдані, повернути вкрадені командою Януковича кошти. Також Луценко наголошував на аполітичності своєї роботи та обіцяв, що політика жодним чином не буде впливати на розслідування резонансних справ.

Юрій Луценко чимало говорив про активізацію люстраційних процесів всередині відомства. Очищення почалось із перевірки добропорядності прокурорів – збору за допомогою

спеціальної анкети інформації про професійну діяльність, спосіб життя співробітника прокуратури й корупційні ризики. Така інформація повинна була стати основою для службової перевірки та громадського контролю. Але вже самі анкети викликали великий сумнів в ефективності даного механізму, адже в них прокурори просто підтверджують чи заперечують низку тверджень, які не передбачають жодної конкретики. Як наслідок – майже нульовий результат. Замість звільнень, Генпрокурор недобропорядним прокурорам вносить догани та попередження. З 12,5 тисяч прокурорів до дисциплінарної відповідальності було притягнуто лише троє.

З 12,5 тисяч прокурорів до дисциплінарної відповідальності було притягнуто лише троє

ГПУ неодноразово перебирало на себе компетенцію НАБУ та САП, що створювало надмірну конкуренцію між старими та новими антикорупційними інституціями, а також сприяло розвалу справ в суді. Яскравим прикладом відносин ГПУ та новостворених антикорупційних інституцій став скандал у серпні 2016 року, коли прокуратура затримала двох детективів НАБУ. Промовистою є і статистика згідно з якою у 2016 році за корупційні діяння позбавлено волі в 3,5 рази менше осіб, ніж у 2013 році за часів президентства Віктора Януковича.

У 2016 році за корупцію позбавлено волі в 3,5 рази менше осіб ніж у 2013 році за часів Віктора Януковича

Наступним механізмом очищення стало створення Генеральної інспекції ГПУ. Але

запуск роботи даного органу супроводжувався скандалом. Відповідальною особою за проведення інспекції Луценко вирішив призначити одіозного Петра Шкутяка, який, окрім того, що підлягав люстрації, ще й був причетний до корупційних махінацій. Після відставки на його місце за результатами конкурсного відбору було обрано Володимира Уварова. За чотири місяці керівництва Уварова відомством в суд було передано кримінальні провадження щодо дев'яти прокурорів.

Якісного очищення прокуратури не відбулось

Таким чином, якісного очищення прокуратури не відбулось. Конкурси в регіональні прокуратури та ГПУ й досі не проведені. Конкурсний відбір був проведений лише у місцеві прокуратури, але його результати навряд чи можна вважати задовільними. Майже всі керівники та заступники керівників місцевих прокуратур – зі старої системи, а рядовий склад майже зовсім не був перезавантажений. Суспільна довіра до органів прокуратури катастрофічно падає, офіційна заробітна плата, попри обіцянки, залишається на неконкурентному рівні, а непрофесійне керівництво призводить до деградації кадрового складу ГПУ.

У ГПУ не відбулось кадрового оновлення на конкурсній основі

Юрій Луценко не запропонував жодного плану реформування прокуратури та перетворення її в орган системи правосуддя. Поза увагою Генпрокурора також залишилось і приведення у відповідність до нових вимог Конституції закону про прокуратуру і процесуальні кодекси. Навпаки, лобіюючи законопроект № 5177 Юрій Луценко прагнув не звужити повноваження прокуратури, як того вимагає основний закон, а навпаки розширити їх. На цю проблему, зокрема, звернули увагу й експерти Ради Європи, які надали відповідний висновок. Загалом, можна говорити про згортання реформи прокуратури, що виступає свідченням небажання влади втратити контроль над таким важливим інструментом політичного тиску.

Юрій Луценко не запропонував жодного плану реформування прокуратури

Запуск функціонування органів прокурорського самоврядування – Ради прокурорів, і Кваліфікаційно-дисциплінарної комісії (КДК) прокурорів, які повинні формувати кадрову політику відомства також не обійшлося без скандалів. Справа в тому, що всеукраїнська конференція працівників прокуратури ще минулого року, до призначення Юрія Луценка, обрала своїх представників в ці органи. Законних підстав для звільнення обраних членів не існувало, але це не зупинило нинішнє керівництво прокуратури, яке порушуючи законодавство провело нову всеукраїнську конференцію прокурорів і обрало інших членів до зазначених прокурорських органів.

ГПУ без законних підстав замінило обраних до призначення Юрія Луценка членів органів прокурорського самоврядування

4 травня 2017 року в Оболонському районному суді Києва відбулось підготовче судове засідання щодо довгоочікуваного звинувачення Віктора Януковича у державній зраді. Генеральний прокурор вважає великою перемогою вже сам факт початку такого судового процесу і правовий результат його особливо не хвилює. Луценко не бажає бачити те, що процедура заочного засудження дає багато лазівок для адвокатів президента-втікача, а будь-яке відхилення від загальноприйнятої в європейському розумінні процедури заочного засудження дасть можливість успішно оскаржити рішення суду в ЄСПЛ.

Якщо розглядати справу по суті, то основні обвинувачення Януковича ґрунтуються фактично на одній єдиній дії – на так званому зверненні Януковича до президента Росії Володимира Путіна з проханням військами навести лад в Україні. Але є великі сумніви, що обвинувачення зможе виконати вимоги ч. 1 ст. 23, ч. 3 ст. 99 КПК і надасть суду оригінал листа, а експертиза встановить автентичність підпису. У випадку відсутності оригіналу захист може стверджувати, що листа не було зовсім або стверджувати, що текст листа спотворили. Тобто без оригіналу доку-

менту справа буде у процесуальному глухому куті.

Без оригіналу листа Віктора Януковича Володимиру Путіну справа президента-втікача буде у процесуальному глухому куті

Несподіваним і дуже неприємним рішенням для Юрія Луценка напередодні розгляду справи Віктора Януковича українським судом стало рішення Інтерполу щодо припинення міжнародного розшуку экс-президента та його оточення. Річ у тому, що стаття 3 Уставу Інтерполу говорить про те, що він не може бути залучений у вирішенні політичних, релігійних та міжрасових суперечок. А в документах, які були подані українською стороною зазначено, що Віктор Янукович, ставши президентом України, очолив організовану злочинну групу у складі прем'єр-міністра, міністрів тощо. Кримінальне процесуальне законодавство України теж в цьому контексті є недосконалим, адже Віктор Янукович, не зважаючи на відкрите провадження, не є особою, до якої обрано запобіжний захід "взяття під варту". А згідно з правилами Інтерполу, особа щодо якої не обрано запобіжний захід у вигляді утримання під вартою, не може бути оголошена у міжнародний розшук.

Юрій Луценко розглядає справу Януковича як плацдарм для майбутньої політичної кампанії

Також, відомство Юрія Луценко провело ряд обшуків, які супроводжувалися яскравим висвітленням в ЗМІ. Наприклад, ГПУ обшукала двох мерів міст Буча та Ірпінь Київської області – Анатолія Федорука та Володимира Карплюка, яких звинувачують у незаконному відведенні у власність земельних ділянок своєму оточенню. Мова йде про 890 га безцінного лісу під Києвом. Проте жодного арешту так і не відбулось, а мери спокійно продовжують й далі працювати на своїх посадах.

Діяльність Юрія Луценка більшою мірою спрямована на створення гарної картинки в ЗМІ, ніж на досягнення реального правового результату

Генпрокуратура провела обшуки в маєтках колишнього голови Адміністрації Президента часів Януковича Андрія Ключєва та экс-заступник Секретаря РНБО Володимира Сівковича, підозрюваних в причетності до подій на Майдані, але вони не принесли жодного результату.

ГПУ направила до Верховної Ради подання про зняття депутатської недоторканності з Олександра Онищенка, якого підозрюють в розкраданні державних коштів в особливо великих розмірах. Недоторканність з парламентарія зняли, але на той момент Онищенко перебував далеко за межами України.

Луценко особисто, і не один раз, переконував нардепів зняти недоторканність з олігарха, представника "Опозиційного блоку" Вадима Новинського, підозрюваного у викраденні людини. Депутати підтримали подання Луценка, але на цьому поки що, справа зупинилася.

У всіх гучних справах ГПУ постійно допускає процесуальні порушення

Однією із ключових справ ГПУ проти попередньої влади є провадження щодо экс-голови фракції Партії регіонів Олександра Єфремова, якого підозрюють в державній зраді, організації та підтримці "ЛНР". Але одного з головних свідків у цій справі – Володимира Медяника відпустили. Справа проти Олександра Єфремова зараз розглядається в Старобільському суді Луганської області. Не виключено, що Єфремов може unikнути покарання, адже як показує практика ГПУ постійно допускає процесуальні порушення.

Також ГПУ досі не завершило розслідування обставин протиправних дій посадових осіб Міністерства оборони України та Генерального штабу Збройних сил України, які могли привести до зниження рівня обороноздатності держави. Також не завершено розслідування кримінальної справи щодо подій в Іл'вайську.

Якщо говорити мовою статистики, то Луценко дав 43 обіцянки (дані порталу "Слово і діло") на посаді Генерального прокурора, із яких виконав лише 5.

Юрій Луценко дав 43 обіцянки, із яких виконав лише 5

Таким чином, ГПУ в Україні завжди була політичним органом і інструментом репресивних дій. За Юрія Луценка заполітизованість прокуратури досягла свого апогею, адже він має власні політичні амбіції і розглядає нинішню посаду як своєрідний кар'єрний трамплін на шляху до президентства. У питанні реалізації змін до Конституції в напрямі трансформації ГПУ в орган системи правосуддя, Юрій Луценко так і не запропонував жодного плану реформування відомства, а навпаки, лобював розширення повноважень прокуратури за рахунок обмеження маневрів для НАБУ і САПУ. Більшість гучних справ під егідою Юрія Луценка розвалились в судах, або гальмуються у зв'язку із відсутністю доказової бази щодо підозрюваних осіб.

Юрій Луценко використовує ГПУ як інструмент політичного тиску, а також як піар-майданчик

ЕКОНОМІЧНИЙ АНАЛІЗ

Земельна реформа в Україні: проблеми та перспективи.

Земельна реформа в Україні триває вже 26 років. Втім, незважаючи на ряд реалізованих заходів (величезні площі передані у приватну власність, розпайовані), реформа ще далеко від завершення: ринок землі сільськогосподарського призначення не існує, значна частина ринку оренди знаходиться «у тіні», а декілька категорій землі не мають чіткого правового статусу, або ж використовуються непрозоро.

Протягом останніх 16 років в Україні встановлено мораторій на обіг с/г земель. Зокрема 6 жовтня 2016-го Верховна Рада увосьме продовжила його (до 2018 року), незважаючи на значний міжнародний тиск щодо законодавчого закріплення можливості обігу с/г земель. Міжнародний валютний фонд очікує затвердження Верховною Радою законопроєкту щодо запуску ринку землі, а також скасування мораторію на продаж земель сільгосппризначення до кінця 2017 року.

Недосконала земельна політика, зокрема наявність мораторію, погіршує інвестиційний клімат, встановлює перешкоди для функціонування ринків, створення нового бізнесу й робочих місць, а також для функціонування місцевого самоврядування. З позиції землеустрою і містобудування мораторій завдає шкоди ефективному і раціональному використанню земельних ресурсів України, а з політичної позиції мораторій став ширмою для популістів в передвиборчих агітаціях і партійній пропаганді.

В той же час відповідно до досліджень Світового Банку, краща земельна та сільськогосподарська політика може збільшити продуктивність сільського господарства на 30% і додати близько 12,5% до ВВП протягом найближчих 10 років.

Україна є одним з найбільших експортерів агропродовольчої продукції в світі, якість управління земельними ресурсами в країні впливає на стан світової продовольчої безпеки. Однак неефективне управління земельними ресурсами стоїть на заваді реалізації

конкурентних переваг України та зменшує її привабливість для іноземних інвестицій у сільське господарство та інші галузі економіки.

Загальна площа земель в Україні складає 60,4 млн. гектарів. Сільськогосподарські угіддя займають 41,5 млн. гектарів, в тому числі: рілля – 32,5 млн. га, багаторічні насадження – 0,9, сіножаті – 2,4, пасовища – 5,4, перелogi – 0,2 млн. га.

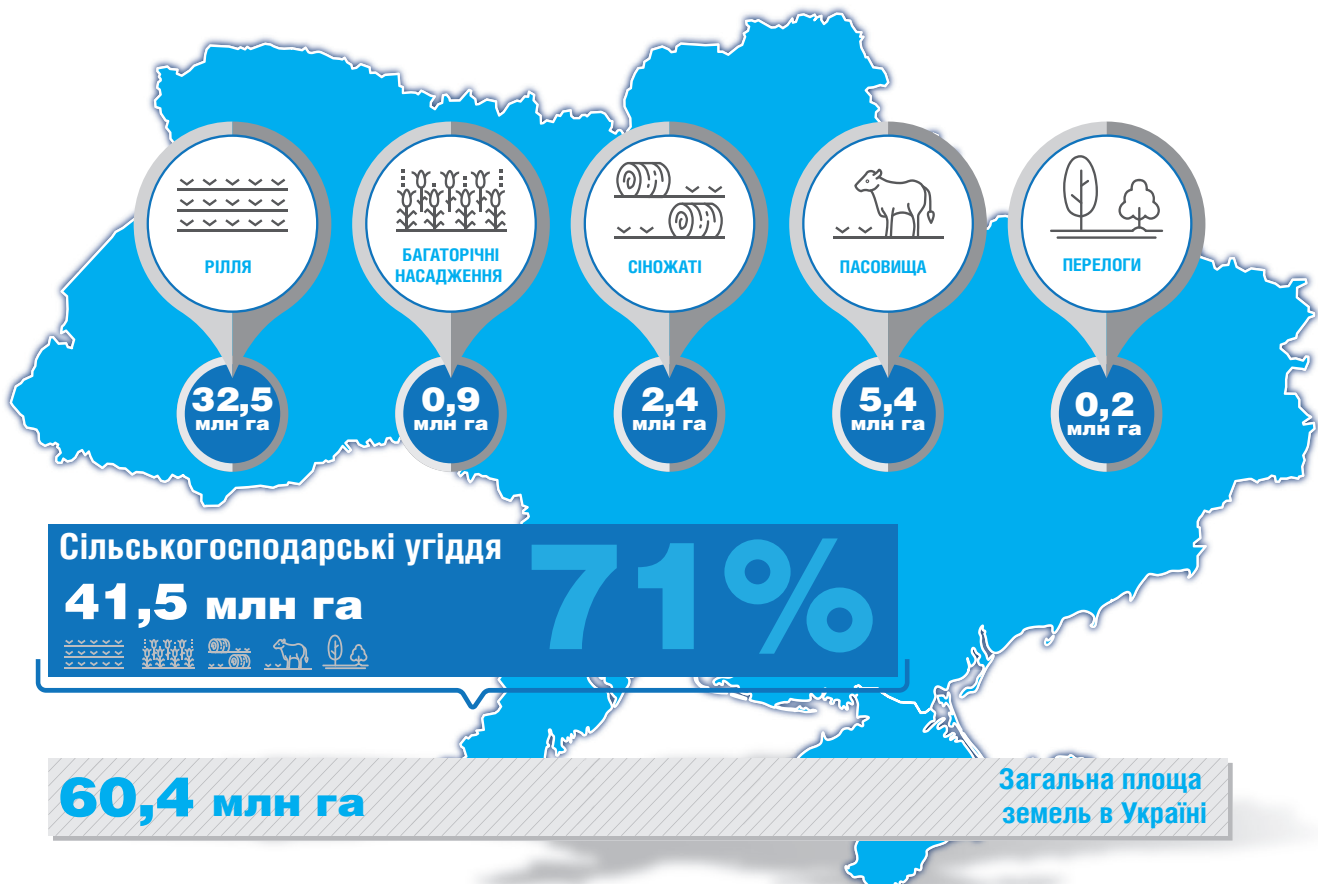
Площа сільськогосподарських земель становить 42,7 млн. га або 71% від усієї території

Понад 10 млн. га цих земель належать державі, що складає біля 25% від загальної кількості земель сільськогосподарського призначення в Україні. Україна має біля 23 млн. приватних землевласників та землекористувачів (близько 90% з них є фізичними особа-

ми) й біля 4,9 млн. користувачів державними землями. Майже 21,5 млн. га землі сільськогосподарського призначення обробляється приблизно 45000 комерційними виробниками (36000 з яких обробляють ділянки площею меншою за 200 га).

Сьогодні люди, які володіють паями, знаходяться фактично в кріпосному положенні – вони мають активи, якими не можуть розпорядитися в повному обсязі. Відтак, на даний момент в Україні склалась ситуація, коли селянин, по суті, має чотири способи розпорядитися своєю землею. Перший: передати за досить помірну плату землю, яку сам не використовує, в оренду підприємству чи фермеру. Другий спосіб: передати пай у спадок переважно дітям та внукам, котрі мало зацікавлені в обробці отриманої землі. Також є можливість обміняти свій пай на іншу земельну ділянку, або продати свій пай неофіційно.

ПЛОЩА ЗЕМЕЛЬ В УКРАЇНІ

При цьому мораторій забороняє легальний продаж земельної ділянки, зміну цільового призначення земельної ділянки, внесення права на пай до статутних капіталів господарських товариств та передачу паю у заставу.

Від мораторію страждають не найзаможніші верстви населення: 68% земель (або 27.7 млн. га) перебувають у власності селян-пайовиків. В той же час 1.6 млн. власників паїв пенсійного віку, які не мають змоги самотужки обробляти землю, живуть у бідності через неможливість вигідно здати в оренду, продати чи заставити власний пай.

На цьому фоні вже 15 років успішно існує тіньовий ринок землі. При цьому існує мінімум 5 «сірих» схем, які дозволяють продати землю в обхід мораторію:

1. Зміна цільового призначення та продаж землі після передачі її за винагорою на користь держав або місцевої громади
2. Продаж корпоративних прав підприємств, які раніше уклали договори оренди на 49 років
3. Продаж ділянки після зміни цільового призначення державної чи комунальної землі за «сприяння» корумпованих чиновників.
4. Створення «фіктивного» боргу у особи, за який через суд забирають земельну ділянку
5. Передача паю за договором довічного утримання.

В той же час ринок продажу землі (для земель що не підпадають під дію мораторію на продаж землі сільськогосподарського призначення) є надзвичайно малим, в основному через відсутність фінансових інструментів та складність використання земельних ділянок як предмета застави.

Кількість платників земельного податку (біля 7,3 млн) є значно меншою за кількість приватних землевласників та землекористувачів.

Орендна плата за землю
сільськогосподарського призначення
є однією з найнижчих в Європі
та США (біля 37 дол. США у 2015) .

Гарантування прав селян – власників земельних паїв потребує скасування мораторію на відчуження земель сільгосппризначення. Противники зняття мораторію на тому, що у випадку впровадження вільного обігу с/г земель, паї будуть скуплені іноземцями та/або крупними аграрними виробниками. Втім, саме крупні аграрні виробники на даний момент є одними з противників зняття мораторію, оскільки фінансові витрати на утримання сформованих ними земельних банків зараз є відносно невисокими. У випадку ж впровадження вільного обігу їх очікують суттєві адміністративні та фінансові витрати на збереження та утримання свого земельного банку.

Саме завдяки мораторію агрокомпанії змогли акумулювати великі за площею земельні банки. Хоча господарську діяльність в АПК ведуть більш 50,000 компаній, ринок монополізований – 100 найбільших компаній орендують 6,5 млн. Га орної землі (20% загальної площі земельного фонду). При цьому, десять найбільших компаній орендують від 125 до 654 тис. Га. По суті, існування мораторію сприяє розвитку агрохолдингів, адже тільки вони мають доступ до фінансових ресурсів. Селяни не можуть взяти кредит під заставу землі, і це ускладнює розвиток власного бізнесу

Завершення земельної реформи далеко не вичерпується формальним зняттям мораторію на обіг земель, і повинно включати впровадження значно ширшого кола інституційних, законодавчих та адміністративних процедур та заходів, що дозволять сформувати ефективно функціонуючий земельний ринок в Україні.

Надзвичайно актуальне питання, яке стоїть на порядку денному – як саме відкрити ринок землі і хто конкретно зможе купувати землю? Прем'єр-міністр В. Гройсман заявив, що законопроект про ринок землі буде дозволяти її купівлю-продаж тільки фізичним особам з українським громадянством. Таким чином іноземні громадяни та компанії не будуть допущені до ринку землі. Однак при цьому необхідно враховувати ризик скупки паїв у їх власників за низькою ціною та наступний перепродаж на вторинному ринку в тому числі і іноземним компаніям через підставні особи.

Тому вкрай необхідно забезпечити прозорі і чіткі процедури, що супроводжуватимуть продаж землі, зокрема в частині умов використання землі після продажу.

В цілому, зняття заборони на продаж землі є одним з ключових моментів для просування реформ. Це досить позитивний сигнал для банківського сектора і міжнародної громадськості. З точки зору банківського сектора, відміна мораторію на продаж землі є інструментом залучення кредитних ресурсів, адже землю можна використати в якості застави. Жителі сіл і аграрії можуть використати землю в якості активу, тобто продавати її, а отримані кошти підуть до їх бюджету на розвиток територій.

Наступним кроком на шляху реалізації земельної реформи після зняття мораторію на її продаж стане створення Земельного банку і Аграрної біржі. Таким чином, буде розв'язана наступна проблема – встановлення справедливої ціни на землю і продукцію, на ній вирощену.

Активне використання механізму ф'ючерсів дозволить упорядкувати ринок, гарантувати фіксований попит і пропозицію, хеджувати ризики від коливання цін, що особливо актуально в українських реаліях. Крім усього іншого, це вирішить і важливе соціальне завдання – дасть можливість сформуватися на селі середньому класу.

Створення ринку земель також включає у себе: удосконалення механізму ведення кадастру, спрощення механізму проведення земельних торгів, вдосконалення процедури реєстрації договірних цін продажу та оренди земельних ділянок у Держреєстрі

речових прав на нерухоме майно розробку методології масової оцінки земель на основі ринкових цін спрощення та здешевлення державної реєстрації земельних ділянок та держреєстрації речових прав на нерухоме майно.

Також треба передбачити істотне підвищення земельного податку за землі сільгосппризначення. сьогодні земельний податок у нас становить символічну суму і не стимулює раціональне використання землі. До того ж, адекватний розмір земельного податку не дозволить спекулювати на землі і зробити невігідним залишати її без обробітку.

В контексті земельної реформи важливо звернути увагу на ефективність використання земельних ресурсів, які знаходяться у комунальній, державній власності а також у невикористаній правовій формі.

Зокрема мова йде про використання понад 700 тис. га, наданих органам державної влади та місцевого самоврядування, громадським організаціям, закладам освіти та культури, профспілкам, житлово-експлуатаційним організаціям.

Крім того, 550 тис. га надані промисловим підприємствам, 640 тис. га – підприємствам транспорту, понад 400 тис. га – військовим частинам, навчальним закладам Міноборони, 500 тис. га – організаціям, підприємствам, установам оздоровчого, рекреаційного та історико-культурного призначення, 250 тис. га – водогосподарським підприємствам, 88 тис. га – спільним підприємствам, міжнародним об'єднанням і організаціям юридичних і фізичних осіб.

Разом із тим в Україні є і 800 тис. га землі, які досі не надані у власність або постійне користування в межах населених пунктів, а ще – так звані нічийні польові дороги між паями, полезахисні смуги, горішники тощо.

Разом із тим слід пам'ятати, що під час реалізації попередніх етапів земельної реформи 6,9 млн. громадян України набули право на земельну частину (пай), із них 6,8 млн. отримали сертифікати. З цього випливає, що близько 100 тис. паїв (близько 400 тис. га) залишилися невитребуваними, тому і доля їх невідома. Очевидно, що така земля вико-

НАЙБІЛЬШІ ЗЕМЛЕВЛАСНИКИ У 2016 РОЦІ

3888,1
ТИС. ГА

ТИС. ГА	Пов'язані особи або компанії	Компанія
654	Олег Бахматюк	Укрлендфармінг
430	Джордж Рор засновник групи фондів прямих інвестицій New Century Holdings (NCH)	NCH
385	Андрій Веревський	Кернел
370	Юрій Косюк	МХП
250	Віктор Іванчик, Валерій Коротков	Астсрта-Київ
220	Михайло Прохоров	Українські аграрні інвестиції
185	Іван Гута	Мрія Агрохолдинг
151	Юрій Журавльов	Агротон
137	Олександр Петров	Індустріальна молочна компанія
127	Власники невідомі	Агрейн
122	Петро Порошенко	Укрпромінвест-Агро
120	Чарльз Бегбедер	Agrogeneration
107	Сергій Тарута	Украгропром
100	Ігор Коломойський	Приват АгроХолдинг
100	Дмитро Колесник	Аграрні системні технології
97	Ринат Ахметов, Вадим Новинський	Harveast
88	Сергій Тігіпко	ТАС АГРО
82,6	Микола Толмачов	Sintal Agriculture
82,5	Андрій Вадатурський	Нібулон
80	Сергій і Олександр Буряк	Сварог Вест Груп

ристовується без відповідних правовстановлюючих документів, а це – несплата податків, орендної плати.

До 1 млн. власників земельних паїв, які померли, спадщину так і не переоформили. Таким чином, близько 1.5 млн. га сільськогосподарських угідь фактично не мають власника, але використовуються, щорічно приносячи мільярдне втрати місцевим бюджетам.

важливим елементом земельної реформи має стати підвищення ефективності управління землями державної форми власності

Для того, щоб використовувати державні землі в якості каталізатора для реформи ринку землі, а не як джерело корупції та неефективності, необхідно розробити, впровадити й відслідковувати ефект нового нормативно-правового регулювання і прозорі процедури щодо чіткого розмежування державних земель і передачі їх з державної власності. Така передача може відбуватися через аукціони у приватну власність, або передачі у комунальну власність на основі чітких критеріїв.

Також важливим є створення нормативно-правової бази для виявлення незатребуваного майна (*невитребуваної спадщини, майна закритих підприємств*) і передачі його в комунальну власність, включаючи тимчасові процедури для реєстрації таких земельних ділянок в кадастрі, а також процедури і правові рамки щодо визначення статусу колективної власності на землю (*незатребувані приватизаційні акції – невитребувані паї, польові дороги, лісосмуги, колгоспні двори*).

ІСТОРІЯ ЗЕМЕЛЬНОЇ РЕФОРМИ

Організаційні перетворення в земельній сфері почалися наприкінці 1990 р. з прийняттям Верховною Радою УРСР Постанови «Про земельну реформу», якою з 15.03.1991 р. всі землі України оголошено об'єктом земельної реформи. Завданням цієї реформи був перерозподіл земель з одночасною передачею їх у приватну та колективну влас-

ність, а також у користування підприємствам, установам і організаціям.

Також у 1990 році Верховною Радою УРСР прийнято Земельний кодекс, яким визначено правовий режим передачі землі у довічне успадковане володіння громадянам і постійне володіння сільськогосподарським підприємствам, установам і організаціям.

Законом України «Про форми власності на землю» (1992) було визначено три рівноправні форми власності: державна, колективна і приватна.

У 1996 р. Конституцією України були закріплені приватна, державна і комунальна форми власності на землю. Починаючи з 1992 р., після прийняття Закону України «Про фермерське господарство» громадяни України отримали право створення фермерського господарства.

Законом України «Про колективне сільськогосподарське підприємство» (1992) було визначено правові, економічні і соціальні умови діяльності колективного сільськогосподарського підприємства (КСП) – реформованого колгоспу.

Наприкінці 1992 року Кабінетом Міністрів прийнято Декрет «Про приватизацію земельних ділянок», яким започатковується безплатна передача у приватну власність земельних ділянок для ведення особистого підсобного господарства (ОСГ), будівництва і обслуговування житлового будинку і господарських будівель, садівництва, дачного і гаражного будівництва.

Крім того, в Україні у 1995 р. проведена грошова оцінка земельних ділянок. Здійснена вона окремо по орних землях, землях під багаторічними насадженнями, природними сіножатями і пасовищами за рентним доходом (який формується залежно від якості, місцезростання і економічної оцінки земель) відповідно методики, затвердженої Постановою КМУ від 23.03.1995 р.

Після оприлюднення 23.04.1997 р. Указу Президента «Про оренду землі», а 06.10.1998 р. відповідного Закону України стало можливим формування нових господарських структур ринкового типу без порушення ці-

лісності земельних комплексів через оренду земельних ділянок, а також часток (паїв).

Незважаючи на наявність нормативно-правового забезпечення початкового етапу земельної реформи, процес приватизації землі йшов повільно. Реформування земельних відносин активізувалось лише після виходу Указу Президента України «Про невідкладні заходи щодо прискорення реформування аграрного сектора економіки» від 3.12.1999 р., яким передбачено реформування КСП на засадах приватної власності на землю та майно.

У результаті здійснення зазначених заходів з реформування понад 2/3 сільгоспугідь було передано у приватну власність громадян та юридичних осіб, більш як 6,9 млн. громадян отримали сертифікати на право на земельну частку (пай), з яких 94,2% замінили сертифікати на державні акти на право власності на земельну ділянку.

В 2001 р. ухвалено новий Земельний кодекс України, згідно з яким з'явилась можливість створення правового та організаційного середовища для реалізації громадянами прав власності на землю та введення земель

сільськогосподарського призначення в економічний обіг.

Однак новий Земельний кодекс значною мірою залишився тимчасовим нормативним актом, у якому визначені норми, спрямовані на вирішення поточних завдань земельної реформи, а не на регулювання земельних відносин у ринковому середовищі. Нині реалізація положень Земельного кодексу стосовно запровадження ринку земель сільгосппризначення може бути здійснена з прийняттям основоположних нормативно-правових актів, насамперед, Закону України «Про ринковий обіг земель сільськогосподарського призначення» та інших, що мають пройти ретельне публічне обговорення.

Поки що згідно з чинним законодавством громадяни України можуть вільно здійснювати земельні операції лише із земельними ділянками, які вони одержали у приватну власність для ведення ОСГ, присадибними ділянками для ведення садівництва, дачного і гаражного будівництва. На відчуження інших сільськогосподарських земель діє мораторій.

Політична конкуренція

Вибори в ОТГ: результати, тенденції та парламентські перспективи політичних партій

Перший етап місцевих виборів в ОТГ впевнено виграла партія влади «БПП-Солідарність», яка за допомогою технологічних проектів «Наш край», «Аграрна партія» та самовисуванців сформує свою більшість в значній кількості територіальних громад. З високою ймовірністю, влада використає дану виграшну схему і на наступних парламентських виборах.

Друге місце зайняла партія «Батьківщина», яка змогла зайняти чітку опозиційну нішу по відношенню до Петра Порошенка. «Батьківщина» здобула високі результати завдяки експлуатації на місцевому рівні пенсійної та земельної реформи. Разом з тим, на фоні невизначеної кампанії Радикальної партії Ляшка та Опозиційного блоку, значно підсилили свої позиції технологічні проекти влади – «Наш край» та «Аграрна партія», які при збереженні існуючої електоральної динаміки, мають добрі шанси потрапити в новий парламент.

Адміністрація президента пішла на вибори декількома колонами, що дало змогу владі отримати дуже хороші результати. Зокрема, на Сході та Півдні України проект «Наш край» продемонстрував дуже хороші результати, які дозволили випередити «Опозиційний блок», який переживає організаційну, ідеологічну та фінансову кризу.

«Наш край» в електоральній гонці обігнав «Опозиційний блок»

В свою чергу, інший технологічний проект влади «Аграрна партія» – зуміла нав'язати електоральну боротьбу «Батьківщині» та Радикальній партії Олега Ляшка, чий виборець зосереджений в селах та малих містечках. «Аграрна партія» також критикувала земельну і пенсійну реформи, що дозволило їй поборотися за виборців на опозиційному полі. Наявність значних фінансових ресурсів та сильний кадровий актив на місцях, дозволили «Аграрній партії» отримати високий четвертий результат.

Також Адміністрація президента може записувати у свій актив значну частину депутатів-самовисуванців, які після перемоги на виборах вступають в правлячу партію, або ж неформально будуть підтримувати «БПП-Солідарність». За даними ЦВК, всього на виборах в ОТГ перемогло 269 самовисуванців.

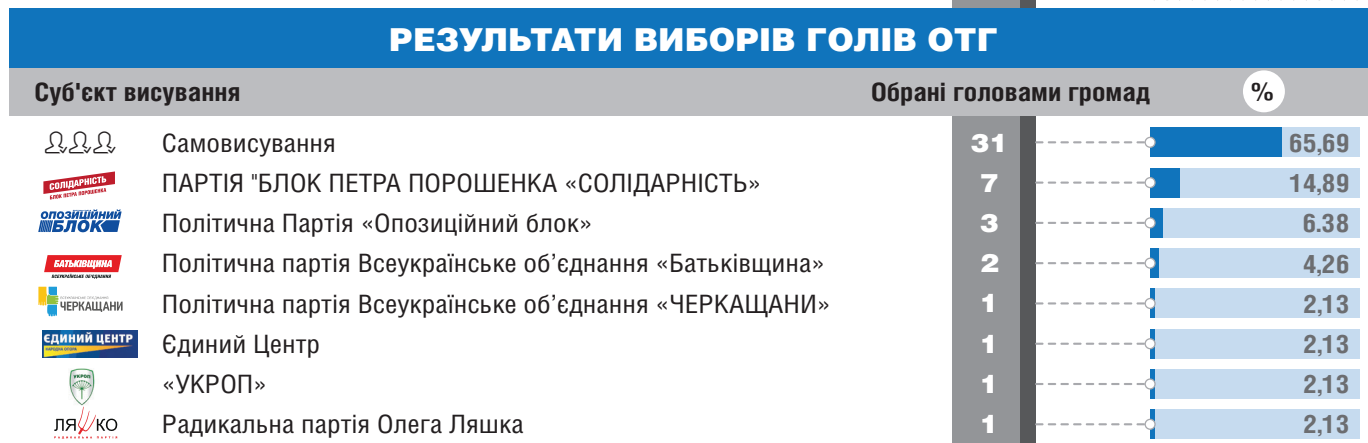
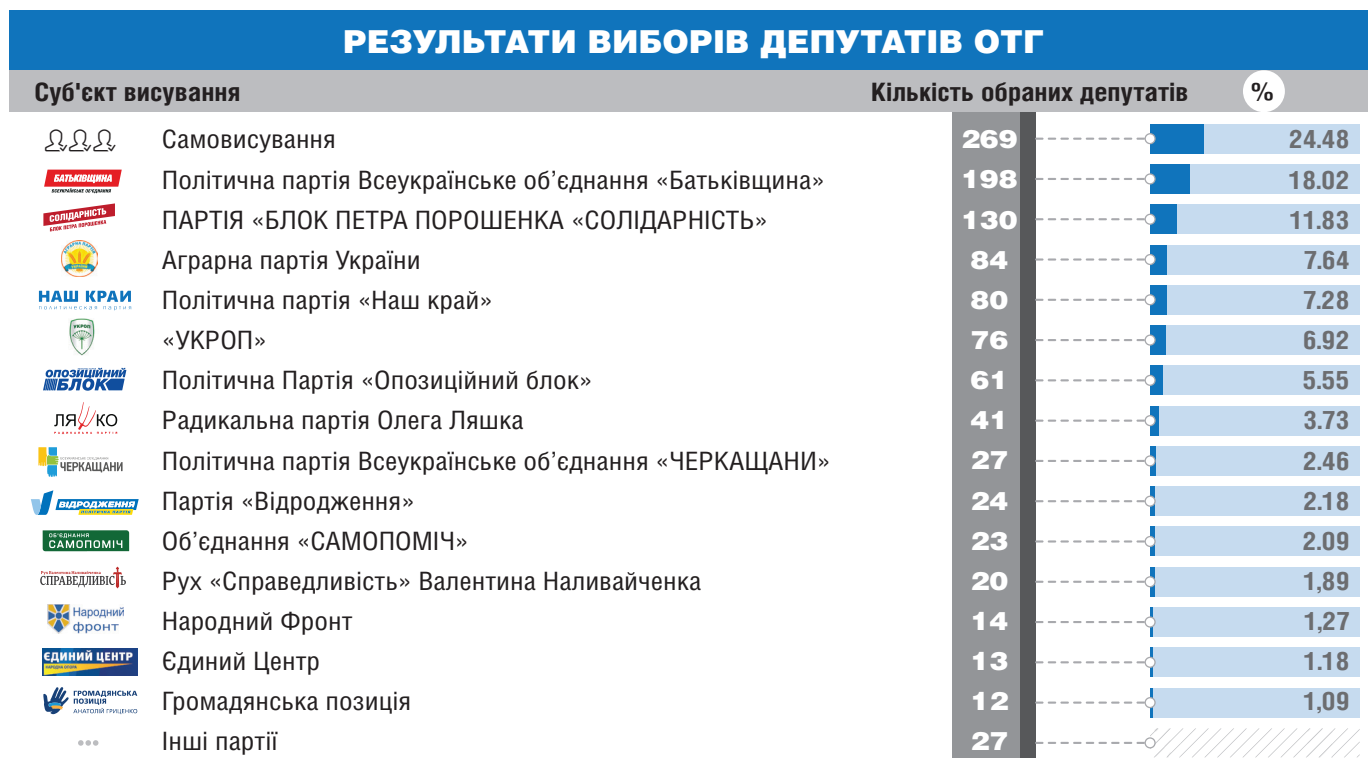
Більшість депутатів-самовисуванців буде підтримувати «БПП-Солідарність»

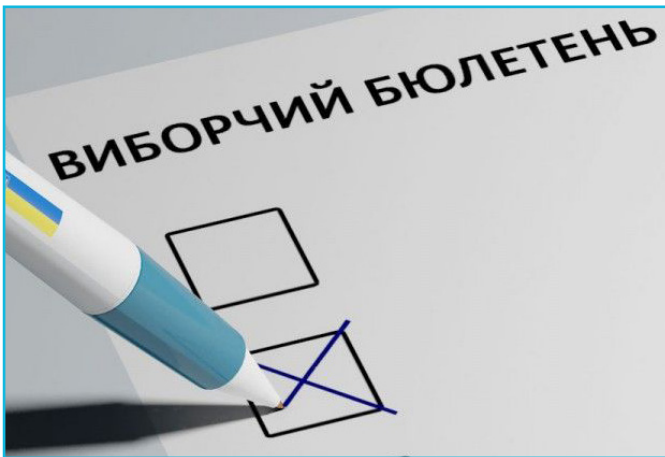
Таким чином, за результатами місцевих виборів в ОТГ впевнену перемогу здобули представники правлячої партії «БПП-Солідарність», які за допомогою самовисуванців та афільованих партійних проектів здобули близько 60% мандатів в місцевих радах.

Друге місце здобула партія «Батьківщина», яка на місцевому рівні провела вдалу агітаційну роботу щодо критики земельної та пенсійної реформи. Також варто зазначити, що партія «Батьківщина» має одну із найсильніших партійних та організаційних структур в Україні, які упродовж останніх 15 років регулярно приймають участь у виборчих кампаніях. Аналіз результатів місцевих виборів свідчить, що найкращі результати партія Юлії Тимошенко продемонструвала в центральних та південних регіонах України.

Партію «Батьківщина» буде представляти 198 депутатів, що складає 27,5% від загальної кількості висунутих кандидатів від політичних партій

Результати місцевих виборів в 47 ОТГ від 30 квітня 2017 року (офіційні дані ЦВК)

«УКРОП» став лідером серед націоналістичних партій

Однією із головних тенденцій місцевих виборів є участь у виборчій кампанії регіональних політичних проектів, таких як «Черкащани» чи «Єдиний центр», які орієнтуються на регіональні еліти, що мають великі ресурси та сильний вплив в окремих громадах. Вибори проходили в умовах мобілізації адміністративного ресурсу зі сторони партії влади, яка намагалася за рахунок самовисуванців максимально збільшити своє представництво в місцевих радах. Також місцеві вибори в ОТГ продемонстрували той факт, що політичні партії активно змагалися за фінансових спонсорів, які вже тепер приглядаються до потенційних успішних проектів, які можуть бути профінансовані на наступних парламентських виборах.

В окремих громадах децентралізація призвела до формування окремих «феодалських» утворень

На цих територіях особливо розвинуті малі та середні фермерські господарства, що дуже боляче реагують на питання продажі землі, яке активно використовує партія «Батьківщина» в процесі політичної конкуренції.

Слабкі результати на виборах в громадах показала також і Радикальна партія Ляшка, головними конкурентами якої виступають «Батьківщина» та «Аграрна партія».

Також у виборчому процесі приймали участь парламентські партії «Самопоміч» та «Народний фронт», які продемонстрували дуже слабкі результати. Це пояснюється загальним падінням рейтингів партій Яценюка і Садового, а також дуже слабкою організаційною та партійною структурами. Цікаво відзначити, що «Народний фронт» вирішив дистанціюватися від «БПП», і в деяких регіонах все-таки виставив своїх кандидатів, які виграли вибори. Партія «УКРОП» продемонструвала дуже хороші показники в своєму базовому регіоні – на Волині, а також по Західній Україні в цілому. Відносний успіх партії «УКРОП» пояснюється також провалом іншої націоналістичної партії «Свобода», яка не змогла закріпитися в центральній Україні. Інший гравець на правому фланзі – «Національний корпус» Білецького не приймав участі у місцевих виборах. Також про себе заявила новостворена партія Валентина Наливайченка «Справедливість», представники якої здобули 20 мандатів в громадах. Партія Наливайченка намагалася висувати максимальну кількість своїх кандидатів по всіх округах, тим самим демонструючи своє бажання приймати участь в наступних парламентських виборах.

Таким чином, усі без винятку політичні партії розглядають місцеві вибори в ОТГ як репетицію перед парламентськими виборами. Адміністрація президента може розраховувати на подальший електоральний успіх за рахунок самовисуванців, проекту «Наш край», який конкурує із Опозиційним блоком та «Аграрної партії», яка розглядається на Банковій як головний електоральний опонент РПЛ та «Батьківщини». Для Юлії Тимошенко ці вибори показали, що саме її партія сприймається як одна із небагатьох опозиційних альтернатив щодо структури влади Петра Порошенка. Ідеологічна та організаційна слабкість «Опозиційного блоку», втома виборця від радикалів та націоналістів відкриває для «Батьківщини» непогані електоральні перспективи. Перші результати виборів в ОТГ також продемонстрували збільшення впливу серед націоналістичного виборця партії «УКРОП», який поступово поглинає кадрову та організаційну мережу «Свободи» та інших праворадикальних партій.

Метою публікації є надання об'єктивної інформації про поточні політичні події в Україні та поглибленого аналізу головних тенденцій внутрішньополітичного життя в державі. Подібний аналіз допоможе розставити пріоритети у справі проведення реформ у різних сферах державної політики та оцінити якість державних рішень з точки зору їхнього впливу та послідовності. Окрема увага приділяється оцінці політичної конкуренції в Україні та здатності ключових політичних гравців реагувати на виклики часу.

© 2017 Міжнародний центр перспективних досліджень (МЦПД)
У разі цитування обов'язкове посилання на МЦПД

Відповідальний за проект: Анатолій Октисюк

Відповідальні за розділи:

«Державні рішення» - Ігор Петренко

«Економічна політика» - Василь Поворозник

«Політична конкуренція» - Анатолій Октисюк

Колектив експертів МЦПД:

Василь Філіпчук, Анатолій Октисюк, Євген Ярошенко, Василь Поворозник, Ангела Бочі, Ірина Івашко, Вадим Перебийніс, Юлія Гоменюк, Ірина Степанова, Вероніка Шигірт

МЦПД

Міжнародний центр перспективних досліджень

Телефон: +38 (044) 253-44-82

Факс: +38 (044) 253-44-82

Електронна пошта: office@icps.kiev.ua

www.icps.com.ua

Schweizerische Eidgenossenschaft
Confédération suisse
Confederazione Svizzera
Confederaziun svizra

Embassy of Switzerland in Ukraine

Проект реалізується за підтримки
Посольства Швейцарії в Україні.

Міжнародний центр перспективних
досліджень відповідає за зміст видання